

Роль олігархічних впливів у становленні розвинених демократичних систем: український кейс

УДК 321.015

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-3.2>

Ігнатів Ілля Ігорович
аспірант кафедри філософії,
соціології та політології
Київського національного
торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, Київ, Україна

У статті досліджено роль олігархічних впливів у становленні та розвитку демократичних систем з акцентом на українській демократії часів незалежності (1991-...). Україна стоїть на шляху від молоді демократії, що розвивається, до країни з розвинутою демократією. Проблема впливів олігархів на політичне життя країни звучить повсякчасно, включається до програм політичних партій та є одним з найбільш важливих питань нашої країни. Тим не менш, олігархія є невід'ємною частиною існування будь-якої світової демократії. Великі підприємці чи групи підприємців мають вплив на прийняття політичних рішень та мають власне політичне представництво у США, Канаді, Японії та інших розвинених демократіях по всьому світу, та відігравали різні ролі з негативними та позитивними впливами під час становлення таких систем з плином історії. Тим не менш, ми не можемо назвати якусь з вищезгаданих країн олігархічною, але визначення українського політикуму рідко проходить без згадки про олігархічні впливи на формування політичного порядку денного як у внутрішніх справах країни, так і у зовнішніх. Закон «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» ще більше привернув увагу суспільства до вирішення «проблеми олігархії». Порівнюючи українську демократію з розвиненими західними демократіями, увага завжди звертається на актуальні розбіжності у функціонуванні цих систем. Це є помилкою, адже порівнювати українську демократію віком в 30 років та американську, чи численні європейські демократії, які значно старші, неможливо, адже шлях, який Україна проходить зараз було пройдено зазначеними країнами багато років тому. У статті наведено приклади функціонування олігархічних елементів в країнах з розвиненими демократичними системами в минулому столітті та сьогодні, проаналізовано позитивні впливи олігархії на економічне, соціальне та політичне життя України, порівняно становлення української демократії з розвитком авторитарно-олігархічної системи Російської Федерації та роль олігархічних елементів у цих процесах.

Ключові слова: олігархія, демократія, політичні системи суспільства, плюралізм, конкуренція.

Вступ. Олігархія є однією з найвідоміших проблем функціонування сучасного українського та пострадянського політикуму. Прийнято вважати олігархів та їх впливи як суто негативні в рамках розвитку демократичних тенденцій в Україні. Після остаточної фіксації на євроінтеграційних процесах та відмові від «східного партнерства», українське суспільство радше порівнює ситуацію у власній політичній системі з західними моделями демократій, де впливи великого капіталу на формування політичного порядку денного є значно меншими. Тим не менш, олігархія не є суто східноєвропейським феноменом сьогодення й так само не є винятково негативним явищем. Досить важко навіть назвати її перешкодою на шляху до розвитку демократії, адже багаті та впливові підприємці присутні в будь-якій світовій демократії й є органічною частиною таких систем. Звісно, рівень впливу та залученості таких людей у прийнятті політичних рішень сильно відрізняється у країнах розвинених демократій та демократій, що розвиваються, але такі впливи в будь-якому разі присутні. Проблематика інтеграції олігархічних елементів в демократичних політичних системах починається з моменту прийняття цих елементів не лише з точки зору їх негативних впливів, а як обов'язкової частини будь-якої функціонуючої демократії.

Мета та завдання. Метою статті постає доведення позитивних впливів олігархічних елементів у становленні демократичних систем загалом, з акцентом на чинній українській демократії. Завданнями цього дослідження є:

1. Довести наявність та функціонування олігархічних елементів у країнах з розвиненими демократіями;
2. Виявити актуальні варіанти деолігархізації українського політикуму;
3. Проаналізувати історію української олігархії часів незалежності на предмет позитивних впливів в рамках становлення та розвитку демократії в країні.

Методи дослідження. У ході написання статті було використано загальнонаукові методи: історичний – для підтвердження гіпотези про наявність олігархічних елементів в найбільших світових демократіях; аналітичний – для виведення гіпотез та причинно-наслідкових зв'язків щодо впливу олігархії на становлення демократичних систем; порівняльний – задля вивчення відмінностей між впливами олігархії в період політичної нестабільності, які призвели до становлення різних політичних систем суспільства.

Результати. Процес переходу та трансформування значної частини країн пострадянського блоку у 1990-х–2000-х рр. супроводжувався формуванням

нових елітарних класів та специфічної системи їх відносин із владою, яку наразі називають олігархічною. Для характеристики такої системи ми використовуємо визначення О. Бабкіної: «Це система, в якій влада зосереджена в руках вузького кола осіб (олігархів), які пов'язані між собою неформальними відносинами і відповідає не державним, а їхнім особистісним інтересам» [1], та С. Вонсовича «Основні риси кланово-олігархічної політичної системи: нерівність доступу до ресурсів влади, використання неправових засобів зміцнення впливу (корупція); наявність особистих зобов'язань та обцинної солідарності між «патроном» та «клієнтом»; відсутність демократичних форм зв'язку між владою і громадянами» [2].

Проблема нерівномірного розподілу економічних та політичних активів в період політичної турбулентності та зміни політичної системи суспільства країни не є «винаходом» країн пострадянського блоку – переважна більшість країн, де відбувались зміни чи значні трансформації політичної системи протягом XIX–XX ст. мала аналогічні проблеми. У період *fin de siècle*, тобто на межі зазначених століть, Сполучені Штати Америки боролися як з впливом місцевих «баронів-олігархів», які обіймали та використовували вищі адміністративні посади в конкретних штатах та містах задля збагачення власних бізнесів, так і з проблемою лобювання інтересів окремих крупних підприємців через кишенькових політиків у сенаті [10]. З першою проблемою вдалося впоратись завдяки становленню «четвертої колони» влади у вигляді незалежних журналістських розслідувань, з іншою – через введення перших антимонопольних законів, зокрема Акту Шермана, який обмежував вплив великого бізнесу на політику, та регулювання процесів лобювання інтересів такого бізнесу на державному рівні. У пост-воєнний період в Європі проходили схожі процеси, які призвели до розбудови незалежних демократичних інститутів та регуляції відносин між великим бізнесом та владою. Політика економічного популізму в значній частині країн Латинської Америки також базується на фінансуванні місцевими олігархічними елітами та їх впливі. В пост-радянських країнах потужний елемент олігархату присутній не лише в Україні, а й Росії та Казахстані. Трохи інакшого роду характер олігархія має в Грузії, Молдові, Таджикистані та Киргизстані. В країнах, які після розпаду Радянського Союзу зберегли багато соціалістичних елементів, як то Білорусь, Узбекистан та Туркменістан олігархія має ще менший вплив, адже переважна частина важливих економічно-промислових секторів країни все ще належать державі та не є приватизованими, що зближує її з авторитарною, а не олігархічною системою правління.

Окремо зазначимо, що жодна з демократичних країн світу не позбавилась від олігархічних еле-

ментів повністю: зв'язок влади та великого капіталу можна прослідкувати в будь-якій демократії світу. Регулярність корупційних скандалів з приводу фінансування партій та окремих політиків з боку великого бізнесу в унітарній демократії Японії зберігається вже понад півстоліття [7]. У дослідженні 2014 року політологів Мартіна Гілнса з Принстона та Бенджаміна Пейда із Північно-Західного університету було встановлено, що політичні проекти та заходи, за які виступають найбагатші 10 відсотків американців, проходять частіше, ніж відповідні політики найбільш бідніших верств, що складають 50 відсотків населення. Одним з головних висновків дослідження було визначено наступне: не має значення, скільки американців віддають перевагу ті чи іншій політиці, якщо найбагатші десять відсотків вже склали свою думку щодо такої політики. Окрім того, не зважаючи на закон про лобювання, фінансово-промислові групи продовжують отримувати вигідні преференції для своїх бізнесів в обмін на фінансування окремої партії чи політика [9]. Подібні дослідження можна знайти щодо будь-якої розвинутої країни, але це не наближує їх демократичні системи до кланово-олігархічних, адже різні країни знайшли різні способи співпрацювати з великим бізнесом та підтримувати його одночасно з ослабленням його впливу на прийняття політичних рішень. Таким чином, проблема олігархії та її впливів присутня в кожній світовій демократії,

На сьогодні, проблема олігархії в Україні залишається однією з головних проблем на шляху від демократії, що розвивається, до розвинутої демократії. 23 вересня 2021 р., за ініціативою президента України Володимира Зеленського, Верховною Радою було прийнято закон 1780-ІХ «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)». Основні положення такого закону передбачають визначення поняття «олігарх», створення реєстру олігархів та введення обмежень на діяльність людей, що потрапили до цього списку. Зокрема, йдеться про заборону фінансування політичних партій, бути покупцем чи бенефіціаром при приватизації об'єктів великої приватизації. Законопроект отримав велику кількість критики з боку як незалежних експертів та журналістів, так і з боку політичної опозиції у Верховній Раді [5].

Головною метою та проблемою закону передбачається боротьба з олігархами як особами, але не з олігархією як з явищем. Як було зазначено вище, розвинені демократії не боролися з олігархією, вони інтегрували її в свої демократичні системи. Сукупність таких заходів та процесів носить назву «деолігархізація». Існують три основних підходи до процесу деолігархізації:

– Західний підхід полягає у створенні і підтримці незалежного функціонування окремих інститутів

влади, зокрема судової та правоохоронної гілок влади (країни Північної Америки та Центрально-Західної Європи), внаслідок чого такі інститути працюють не через вертикаль влади, а через горизонталь, через що впливу на всю політичну систему загалом стає неможливо через відсутність можливостей значного впливу однієї гілки влади на іншу;

– Східний підхід, в основі якого лежить укладання домовленостей з олігархами щодо сплати значної грошової «компенсації» за попереднє незаконне збагачення до державного бюджету в обмін на збереження всіх, або переважної більшості, активів підприємця та можливість й надалі проводити підприємницьку діяльність. Такий підхід було використано в Грузії за часів президенства Міхаїла Саакашвілі, що значно зменшило вплив олігархії на політичну систему країни принаймні на якийсь час;

– Популістичний підхід, за яким влада переслідує окремих чи всіх олігархів з метою їх «знищення» різними способами: від особистих санкцій чи позбавлення громадянства до відкриття кримінальних проваджень.

Перші два варіанти не є взаємовиключними й можуть бути застосовані одночасно, але у лише послідовності східний-західний, адже процес формування незалежних інститутів у владі є довготривалим й супроводжується постійним тиском з боку фінансово-промислових груп олігархів. Натомість застосування східного підходу перед західним дає не тільки додаткові кошти задля реалізації проєктів незалежних владних інститутів, але й укладає статус-кво між владою та олігархією, що зменшує спротив олігархів щодо діяльності такої влади під час її перехідного етапу до більш стійких демократичних інститутів.

Третій варіант, який виглядає найлегшим, є найгіршим з усіх можливих, адже після знищення одних бізнес-еліт неодмінно з'являються інші, адже змінилися не система політичних відносин суспільства, а лише представники однієї її категорії. Окрім того, наслідки для суспільно-політичного життя та економіки країни матимуть катастрофічні наслідки.

Для України третій варіант деолігархізації є особливо неприйнятним. Лише один з головних українських олігархів, Рінат Ахметов є найбільшим платником податків в Україні (в 2018 р. 90,2 млрд. грн. від System Capital Management, що належить олігарху, склали 22,6% всіх надходжень в державний бюджет України), одним з найбільших роботодавців України, адже в холдінг SCM входить більше 500 підприємств, а долю бізнесів олігарха у ВВП країни оцінюють щонайменше в 3,9%. Робочі місця, податкові надходження, металургійний, аграрний та енергетичний сектори, критично важливі для країни об'єкти інфраструктури так чи інакше пов'язані з діяльністю олігархів.

За 30 років незалежності, олігархічні структури стали значною частиною не тільки економічно-політичної складової країни, але й соціально-культурної. Значна частина спортивного сектору фінансується з приватних та корпоративних статків олігархів. 12 з 12 найбільших футбольних клубів України належать великим підприємцям з ознаками олігархії, зокрема зі сфер металургії, видобутку природних копалин та аграрного сектору [3].

Переважаюча кількість медіа, зокрема ТБ та друкованих медіа, належать олігархічним структурам й без додаткового фінансування з їх боку не мають шансу на виживання, адже не є прибутковими. На ринку телебачення 6 з 6 найпопулярніших телеканалів (Україна, 1+1, Інтер, ICTV, СТБ, Новий канал) належать олігархам і лише 2 з них можна назвати прибутковими. На кінець 2020 р. найпопулярніші в країні телеканали «Україна» (належить «ТОВ Телерадіокомпанія Україна», що входить до власності Ріната Ахметова) та «1+1» («ТОВ Телерадіокомпанія Студія 1+1», що належить Ігорю Коломойському) показали прибуток у -1214326000,00 грн. та -145936000,00 відповідно, тобто такі канали існують винятково за рахунок дотацій з боку їх власників-беніфіціарів.[4] Окрім того, значною частиною доходів майже всіх українських телеканалів становить саме політична реклама, без якої прибутковість телеканалів впала б значно нижче.

Як зазначає один з провідних аналітиків Atlantic Council Андерс Ослунд, олігархія для економіки країн, що переживають перехідний період в плані політичних режимів, є радше позитивним елементом, аніж негативним. Без олігархів був би майже неможливий розвиток чи принаймні збереження великих підприємств у часи політичної турбулентності. Поява олігархів є звичайною реакцією на економічну нестабільність та слабкий правовий захист в країні, адже лише неправовими методами великі підприємці мають змогу захищати та розширювати власний бізнес. Вірогідніше за все, за відсутності олігархічних еліт та внутрішнього приватизаційного процесу, Україна могла б повторити історію підприємств країн Центральної Європи, які збанкрутіли та підірвали великі сектори економіки таких країн.[6] Таким чином, олігархізація української економіки в 1990х роках сприяла збереженню багатьох галузей економіки країни від повного занепаду.

Процеси інтеграції олігархічних еліт в правове поле країни та зниження їх ролі в різних секторах, від економіки до культури, відбувалося по-різному в залежності від країни. Для пошуку ідеального варіанту для України неможливо застосувати приклади країн Балтії чи невеликих країн Європи, адже надбагаті люди можуть з'являтися лише в країнах в великими ринками й порівнювати вплив великих підприємців таких країн не вбачається можливим. Приклад більших країн, як Польща, також

не підходять як модель до вирішення проблеми олігархії в ситуації з Україною, адже в країнах Центральної Європи великі підприємства або залишались в державній власності, або приватизувались західними компаніями – процесу приватизації підприємств внутрішніми інвесторами майже не відбувався [6].

Ще однією вирізною характеристикою олігархії в політичній системі є взаємодія олігархічної еліти в своїй соціальній групі. Тут вирізняється велика різниця між олігархією України та Російської Федерації. Переважно більшість часу з розпаду Радянського Союзу, в Україні різні олігархічні структури конкурують між собою за більший вплив на політичне життя країни та, відповідно, більш вигідні умови для збільшення власного капіталу. Переважна більшість українських партій фінансуються олігархами, але за рахунок того, що вони, здебільшого гравці-одинаки, як то Віктор Пінчук, або принаймні об'єднуються в групи з декількох осіб, як то Ігор Коломойський та Геннадій Боголюбов, чи Рінат Ахметов та Вадим Новінський, український політикум базується на правилах конкуренції. Майже на кожних парламентських та президентських виборах проходить перерозподіл сфер впливу, що є радше позитивним елементом, адже така політична конкуренція не дає змогу окремії людині чи об'єднаній групі осіб сконцентрувати всю повноту влади в країні в одних руках, що є прямим шляхом до знищення демократії та переходу до авторитарного режиму. Натомість в Росії, олігархи об'єднані не тільки в значно більші групи, але й велика кількість з них пов'язана дружніми стосунками. Олігархи-одинаки, як то Борис Березовський чи Роман Абрамович втратили значну частину свого впливу в Російській Федерації, адже не належали до великих груп олігархів та не були пов'язані з ними особистими стосунками. Таким чином, Україна радше схожа на Сполучені Штати Америки другої половини XIX ст. – початку XX ст., адже тамтешні олігархи також діяли радше по-одиночці чи зовсім малими групами по 2-3 особи [10].

Ми вбачаємо в згуртованості російської олігархії та розрізненості української одну з головних причин, чому політична система Росії тяготіє до авторитарної, а України – до демократичної. Російська олігархія об'єдналася в єдину групу, яка обслуговує діяльність чинної партії влади. Через те, що було досягнуто домовленостей, які були прийнятними для більшості з економічних еліт Росії, було зафіксовано статус-кво між найбагатшими людьми країни. Одночасно з цим, українські олігархи постійно конкурували за сфери впливу в політиці, що виражалось, перш за все, у створенні та фінансуванні різних політичних партій або підтримки окремих політичних лідерів, блоків чи проектів. Таким чином, через внутрішню конкуренцію серед олігархів, в Україні активно розвивався

політичний плюралізм, що є однією з головних ознак демократичних політичних систем.

Для функціонування розвинених демократій вкрай необхідне існування потужного громадянського суспільства, яке усвідомлює свій вплив на прийняття політичних рішень. У демократіях, що розвиваються, становлення такого суспільства триває доволі значний період й політична система суспільства піддається значно більшому впливу політичних еліт у такий період. Таким чином, у період переходу країни з однієї політичної системи в іншу, який Україна переживала після розпаду Радянського Союзу, майбутнє політичної системи вирішувалось у боротьбі промислово-фінансових груп, що належали різним олігархам. Завдяки тому, що серед цих еліт не було знайдено компромісу щодо розділу сфери впливів, не вдалося створити коаліційну політичну групу, що вберегло політичну систему нашої країни від поступової деградації до авторитарних тенденцій принаймні на якийсь період.

Спроба створення та уніфікації всієї влади великим олігархічним об'єднанням в Україні припала на період, коли процес зміни поколінь вже відбувся. Як таке об'єднання ми розглядаємо політичне об'єднання «Партія регіонів»: у 2012 році, одразу 15 членів зазначеної партії входили до списку 100 найбагатших українців за рейтингом Forbs. Окрім того, до партії офіційно не входили окремі олігархи, як найбагатший українець Рінат Ахметов, але вони мали багато своїх представників в цій партії. Але через те, що таке об'єднання найбагатших людей країни в єдину групу відбулось занадто пізно, закріплення такого об'єднання вже було значно менш вірогідним. На цей період, основну частину населення України складали люди вікової категорії 20-44 роки [11], які більшу частину свого життя прожили вже у іншій політичній системі, ніш попередні покоління, а процеси становлення громадянського суспільства вже два десятиліття знаходились під впливом політичного плюралізму, породженого олігархічною конкуренцією.

Висновки. Олігархічні елементи присутні в будь-якій демократичній системі світу й протягом розвитку такої демократичної системи, змінюють свій характер та можуть сприяти великій кількості позитивних змін всередині такої системи. Боротьба з олігархією є невід'ємною частиною у становленні таких систем, але остаточно побороти клас заможних підприємців з доступом до впливу на прийняття політичних рішень та формування політичного порядку денного є неможливим – лише інтеграція таких елементів всередині демократичної політичної системи зменшує такі впливи, але не нівелює їх повністю. Шляхи різних демократій у процесі зменшення олігархічних впливів є дуже різними й Україна, як країна з великою територією та кількома великими ринками (зокрема, агрокультурний та металургійний сектори), радше повинна

орієнтуватись на американську демократичну систему, яка проходила схожий шлях більше століття тому, ніж на інші країни пострадянського блоку, більшість з яких або мало значно менші ринки (а звідси, значно важчі процеси монополізації окремих ринків та доступ таких монополістів до владних ресурсів), або не впоралися з переходом до демократичних систем (напр. Білорусь). Це окреме питання потребує окремих досліджень, адже компаративний аналіз механізмів інтеграції елементів олігархії в розвинених демократіях є дуже широким через велику кількість унікальних кейсів, які допомогли б краще розуміти, які з цих механізмів краще спрацюють в Україні.

В Україні, поява та укріплення олігархії в 1990х роках зберегла багато галузей економіки країни від повного зникнення, сприяла розвитку окремих галузей культури (медіа, спорт, тощо.), а головне – розвитку політичного плюралізму на період, коли в країні формувалося повноцінне громадянське населення під час зміни поколінь. Олігархічна конкуренція є позитивним фактором у становленні повноцінних демократичних систем, що продемонстровано у порівнянні розвитку українського політикуму та російського через взаємозв'язки всередині олігархічних соціальних груп цих країн. Подальший розвиток та еволюція українського олігархату проходить паралельно з розвитком української демократії. Клас багатих людей з доступом до політичних інструментів задля власного збагачення навряд чи зникне, й так само відіграватиме значну роль в подальшому розвитку українського суспільства. Осмислення цієї ролі та пошук механізмів інтеграції ключових гравців до чинної демократичної системи є одним з найактуальніших питань українського політикуму та потребує подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабкіна О. Новітня політична лексика (неологізми, okazionalizmy та інші новотвори). *Львів: Новий Світ-2000*. 2015. С. 177.
2. Вонсович С. Транзитологія: долання кризи та вектори розвитку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. №30. С.5-13.
3. Голы, деньги и агро. Бизнесмены из аграрного сектора теснят олигархов в украинском футболе. *Новое время*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sport.nv.ua/football/mesto-oligarhov-v-futbolnyh-klubah-upl-zanimayut-biznesmeny-agrarii-novosti-ukrainy-50104506.html>
4. Скільки заробили українські телеканали за два роки та хто з них здатен прожити без політичної реклами. *Детектор медіа* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://detector.media/rinok/article/190337/2021-07-20-skilky-zarobyly-ukrainski-telekanaly-za-dva-roky-ta-khto-z-nykh-zdaten-prozhyty-bez-politychnoi-reklamy/>

5. Український закон про деолігархізацію «сколихнув Європу». Огляд західної преси. *Радіо Свобода*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/>
6. Aslund, A. Comparative Oligarchy: Russia, Ukraine, and the United States. *Europe after Enlargement*. 2007. pp.143-164.
7. Carlson M., Steven R.. Political Corruption and Scandals in Japan. *Cornell University Press*. 2018. 204 p.
8. Dornbush R., Edwards S. The Macroeconomics of Populism in Latin America. *National Bureau of Economic Research, Inc*. 1991. 394 p.
9. Gilens, M., Page, B. Testing Theories of American Politics: Elites, Interest Groups, and Average Citizens. *Perspectives on Politics*. 2014. № 12(3). pp. 564-581.
10. Myers B. History Of the Great American Fortunes. *Chicago: Charles H. Kerr & Company*. 1910. Vol.1-3.
11. Population pyramid of Ukraine in 2014. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.populationpyramid.net/ukraine/2014/>

REFERENCES:

1. Babkina O. (2015) *Novitnyia politychna leksyka (neolohizmy, okazionalizmy ta inshi novotvory)*. L'viv: Novyy Svit-2000. (in Ukrainian). p. 177.
2. Vonsovych S. (2021) *Tranzytolohiya: dolannya kryzy ta vektory rozvytku*. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, Vol. 30, pp. 5-13.
3. Holy, den'hy y ahro. *Byznesmeny yz ahrarnoho sektora tesnyat olyharkhov v ukraynskom futbole*. *Novoe vremya*. Retrieved from: <https://sport.nv.ua/football/mesto-oligarhov-v-futbolnyh-klubah-upl-zanimayut-biznesmeny-agrarii-novosti-ukrainy-50104506.html> (accessed 25 July 2021).
4. Skil'ky zarobyly ukrayins'ki telekanaly za dva roky ta khto z nykh zdaten prozhyty bez politychnoyi reklamy. *Detektor media*. Retrieved from: <https://detector.media/rinok/article/190337/2021-07-20-skilky-zarobyly-ukrainski-telekanaly-za-dva-roky-ta-khto-z-nykh-zdaten-prozhyty-bez-politychnoi-reklamy/> (accessed 24 July 2021).
5. Ukrayins'kyi zakon pro deoliharkhizatsiyu «skolykhnuv Yevropu». *Ohlyad zakhidnoyi presy*. *Radio Svoboda*. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/>
6. Aslund, A. (2007) *Comparative Oligarchy: Russia, Ukraine, and the United States*. *Europe after Enlargement*. pp.143-164.
7. Carlson M., Steven R. (2018) *Political Corruption and Scandals in Japan*. *Cornell University Press*. 204 p.
8. Dornbush R., Edwards S. (1991) *The Macroeconomics of Populism in Latin America*. *National Bureau of Economic Research, Inc*. 394 p.
9. Gilens, M., Page, B. (2014) *Testing Theories of American Politics: Elites, Interest Groups, and Average Citizens*. *Perspectives on Politics*. № 12(3). pp. 564-581.
10. Myers B. *History Of the Great American Fortunes*. (1910) *Chicago: Charles H. Kerr & Company*. Vol. 1-3.
11. *Population pyramid of Ukraine in 2014*. Retrieved from: <https://www.populationpyramid.net/ukraine/2014/> (accessed 25 July 2021).

The role of oligarchic influences in establishing developed democratic systems: the Ukrainian case

Ihnatov Illia Ihorovych

Postgraduate Student at the Department
of Philosophy, Sociology and Political
Science

Kyiv National University
of Economics and Trade
Kyoto str., 19, Kyiv, Ukraine

The article examines the role of oligarchic influences in the formation and development of democratic systems with an emphasis on Ukrainian democracy at the time of independence (1991-...). Ukraine is on the way from a young, developing democracy to a country with a developed democracy. The problem of the influence of oligarchs on the political life of the country sounds all the time, is included in the programs of political parties and is one of the most painful issues of this country. Nevertheless, oligarchy is an integral part of the existence of any world democracy. Large entrepreneurs or groups of entrepreneurs influence political decision-making and have their own political representation in the United States, Canada, Japan, other developed democracies around the world, and have played various roles with negative and positive influences in the formation of such systems throughout history. Nevertheless, we cannot call any of the above-mentioned countries oligarchic, but the definition of the Ukrainian political system rarely goes without mentioning the oligarchic influences on the formation of the political agenda both in the country's internal and external affairs. The Law "On Prevention of Threats to National Security Associated with the Excessive Influence of Persons Who Have Significant Economic or Political Weight in Public Life (Oligarchs)" drew even more public attention to solving the problem of oligarchy. Comparing Ukrainian democracy with developed Western democracies, attention is always drawn to actual differences in the functioning of these systems. However, it is impossible to compare the 30-year-old Ukrainian democracy with the American or numerous European democracies, which are much older, because the path that Ukraine is taking now was taken by the mentioned countries many years ago. The article provides examples of the functioning of oligarchic elements in countries with developed democratic systems in the last century and today, analyses the positive effects of oligarchy on the economic, social and political life of Ukraine, compares the formation of Ukrainian democracy with the development of the autocratic-oligarchic system of the Russian Federation and the role of oligarchic elements in these processes.

Key words: oligarchy, democracy, political systems, pluralism, political competition.